

לנרד, פיליפ (1862-1947)

(Philipp Lenard). פיסיקאי, חתן פרס נובל, שזכה לשבחים מן הנאצים על שעשה את המדע לרלוונטי למאבק המדיני.

ל" נולד בברטיסלובה (Bratislava, אז פרשבורג בקיסרות אוסטריה-הונגריה) וחונך באווירה לאומנית ופאן-גרמנית, למד בגרמניה וב-1886 זכה בתואר דוקטור בהיידלברג (Heidelberg). הוא היה עוזרו של היינריך הרץ, פיסיקאי ממוצא יהודי, ובשנות ה-90 החל בנסיונות בקרני קדודה; בשנת 1905 זכה על עבודתו זו בפרס נובל. מ-1898 היה ל" פרופסור לפיסיקה באוניברסיטת קיל (Kiel), ואחרי-כן נמסרה לו הקתדרה לפיסיקה תיאורטית באוניברסיטת היידלברג. ל" היה מרצה נערץ, אך זיקתו למושגי הפיסיקה המודרנית הלכה והצטמצמה. בימי מלחמת-העולם הראשונה אימץ את ההשקפות הלאומניות, שראו במלחמה מאבק בין התרבות (Kultur) הגרמנית ובין הציוויליזציה המערבית. אחרי המלחמה נמשך לאידיאולוגיה ה'עממית' הגזעית (Voelkisch). הוא הוקיע את תורת היחסות של אלברט איינשטיין מטעמים תיאורטיים ופוליטיים כאחד.

ב-1922 החלו נטיותיו האנטישמיות של ל" להשפיע על עבודתו המדעית, והדבר הרחיק אותו מן הזרם המרכזי בקהילה המדעית של הפיסיקאים בגרמניה. במאי 1924 החל לתמוך בגלוי בהיטלר ובאריך לודנדורף והתקרב עוד יותר לחוקים 'עממיים' ונאציים. בחיבורו Grosse Naturforscher ('חוקר הטבע הגדול'), גילה ל" הערצה רומנטית לגיבורי ספרו, שלפי תיאורו היו כולם, עד אחד, ממוצא ארי-גרמני. ל" היה לתעמלן הראשי של הזרם האנטי-טכנולוגי ב'פיסיקה הארית'. הדגשת המימד הרוחני השתלבה עם המקום המרכזי שתפס ה'עם' (Volk) במשנתו, והוא פטר את רעיון המדע העל-לאומי כ'תרמית יהודית'. ל" שב והדגיש כי המחקר, כמוהו ככול יצירת האדם, מותנה בדם ובגזע.

ב-1936 היה ל" ראשון הזוכים בפרס החדש שקבעה המפלגה הנאצית למלומדים, ובנאום עתיר תשבחות של אלפרד רוזנברג תואר כמי שנאבק מאבק ממושך ובלא לאות למען 'הפיסיקה הארית'. את ספרו 'הפיסיקה הגרמנית' (Deutsche Physik), שפורסם באותה שנה, הפיצו הנאצים בעותקים רבים, ושיבחוהו על שעשה את המדע לחלק בלתי-נפרד של השקפת העולם הפולקיסטית-הגזענית. בשנותיו האחרונות של הרייך השלישי פרש ל" כליל מחיי הציבור וקבע את מושבו בכפר קטן סמוך להיידלברג. אחרי המלחמה שקלו השלטונות אם להעמידו לדין בפני בית-משפט לדנציפיקציה, אך הרקטור-בפועל של אוניברסיטת היידלברג שכנעם שהשפלתו של הפיסיקאי הקשיש לא תוסיף כבוד לאיש.